

บันทึกเกี่ยวกับประวัติศาสตร์องค์พระธาตุเชิงชุม (๑๓)

ดร.เกรียงไกร ปริญญาพล

ที่ปรึกษากิตติมศักดิ์สมาคมชาวสกลนคร

เหตุการณ์บ้านเมืองสกลนครในปัจจุบัน เห็นจะไม่มีเรื่องราวใดเป็นที่สนใจมากไปกว่าเรื่องการบูรณะเรือนยอดองค์พระธาตุเชิงชุม จากกรณีประสบเหตุวาตภัยเมื่อคืนวันที่ 20 มีนาคม 2557 ซึ่งนักวิชาการด้านประวัติศาสตร์ท้องถิ่นหลายท่าน ตลอดจนผู้ที่สนใจ ต่างทุ่มเทศรพกำลังในทุกๆด้านเพื่อค้นคว้าประวัติศาสตร์เกี่ยวกับองค์พระธาตุนับแต่โบราณกาลจนถึงปัจจุบัน เพื่อไขปริศนาเรื่องราวต่างๆให้ตรงกับข้อเท็จจริงมากที่สุด

www.kkppn.com เป็นสื่อสารสังคมออนไลน์ซึ่งบอกกล่าวไว้ก่อนเข้าสู่หน้าหลักแล้วว่า จะนำเรื่องราวประวัติศาสตร์ท้องถิ่นในแง่มุมต่างๆซึ่งส่วนมากจะยังไม่ปรากฏต่อสาธารณะมาก่อน ทั้งนี้เพื่อนำมาเผยแพร่เป็นประโยชน์ต่อสังคมทั่วไปในยุคปัจจุบัน

เพื่อความทันสมัยกับเหตุการณ์และความสนใจของสังคม ผู้เขียนจึงได้ทำการค้นคว้าประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเกี่ยวกับองค์พระธาตุเชิงชุมในส่วนที่สังคมยังไม่ค่อยได้รับทราบแพร่หลาย กระทั่งสอบค้นพบหนังสืออนุสรณ์งานนมัสการพระธาตุเชิงชุม ฉบับปี พ.ศ. ๒๕๑๔ โดยหนังสือฉบับดังกล่าวจะมีบันทึกและบทความทางวิชาการที่ทรงคุณค่าอยู่มาก บังเอิญผู้เขียนได้พบบทความเรื่อง ประวัติพระธาตุเชิงชุม เรียบเรียงโดยพระพนมเจติยานุรักษ์ (น.๑ - ๙) ซึ่งต่อมาได้รับพระราชทานเลื่อนสมณศักดิ์ที่พระธรรมราชาญาณวัณณ์ (แก้ว อุทุมมาลา) ท่านเป็นอดีตเจ้าอาวาสวัดพระธาตุพนมวรมหาวิหาร จังหวัดนครพนม เป็นพระนักคิด นักวิชาการ นักพัฒนา (ดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์) ผู้คนต่างยกย่องและเรียกขานท่านว่า “ ท่านพ่อ ” เป็นสหธรรมมิกสงฆ์กับพระเดชพระคุณพระเทพวิมลเมธี (วันดี ศิริวัฒน์) อดีตเจ้าอาวาสวัดพระธาตุเชิงชุม และเจ้าคณะจังหวัดสกลนคร

ผู้เขียนเห็นว่าบทความดังกล่าวแม้จะมีการพิมพ์เผยแพร่บ้าง แต่ก็ยังอยู่ในวงจำกัด บทความที่ท่านเรียบเรียงนี้จุดประกายความคิดของนักประวัติศาสตร์ท้องถิ่นเมืองสกลนคร ตลอดทั้งผู้ที่สนใจ ได้เชื่อมโยงประวัติศาสตร์ เชื่อมโยงความคิด ไชปริศนา ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน ผู้เขียนจึงขอนำมาลงเผยแพร่เพื่อความเชื่อมโยงของประวัติศาสตร์ท้องถิ่น และมีให้ประวัติศาสตร์การบูรณะองค์พระธาตุขาดหายไป

ทั้งนี้โดยผู้เขียนเพียงแต่จัดรูปแบบเว้นวรรคให้น่าอ่าน แต่มิได้ตัดทอน หรือเปลี่ยนแปลงข้อความและการสะกดอักขระ พยัญชนะ ที่มีมาแต่ดั้งเดิมอย่างใดทั้งสิ้น.

ประวัติพระธาตุเชิงชุม

เรียบเรียงโดย พระพนมเจติยานุรักษ์

(ปัจจุบันเป็นพระราชาคณะชั้นเทพที่ พระเทพรัตนโมลี)

มหาวาปีปทุมเร สุวณฺณิงคาราเชน สุวาปี

จตุพทุทปาทวลญชฺ์ สิริสา นามมิฯ

ข้าพเจ้าขอณมัสการ รอยพระบาทของพระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้า ๔ พระองค์ที่พระเจ้าสุวณฺณิงการะให้สถาปนาไว้ ณ เมืองหนองหารหลวง ด้วยเศียรเกล้าฯ

บัดนี้ข้าจะกล่าวนิทานพระธาตุเชิงชุม อันเป็นที่รวมชุมนุมรอยพระพุทธรูปบาทของพระอรหันต์สัมมาสัมพุทธเจ้าทั้ง ๔ พระองค์ พระพุทธรูปเจ้าทรงพระนามว่ากุกุ

สันตะ เป็นต้นมีพระพุทธเจ้าพระนามว่าสมณโคดมเป็นปริโยสาน อันโบราณจารย์
เจ้า หากกล่าวไว้ในคัมภีร์อรรถนิทาน เพื่อให้กุลบุตร กุลธิดา ผู้มีปัญญาได้ทราบ และ
กราบไหว้บูชาเป็นเนืองนาบุญทั้งชาตินี้และชาติหน้า ครั้นละกายแล้วจักได้ไปสู่สุคติ
ขอความศิริสวัสดิ์จงมีแก่ข้าเจ้าและท่านผู้อ่านผู้ฟังทั้งหลาย ด้วยเทอญ ฯ

การเรียงตำนานพระธาตุเชิงชุมเพื่อให้เข้าใจแจ่มแจ้งนั้น จะได้เรียงเป็นข้อๆ
ตามแบบใหม่ จึงจะสะดวกแก่การอ่านและการฟัง จะดัดแปลงสำนวนโบราณให้
พอเหมาะแก่กาลปัจจุบันดังนี้

๑. ลักษณะพระเจดีย์

พระธาตุเชิงชุม เป็นเจดีย์ก่ออิฐถือปูน ๔ เหลี่ยม สูง ๒๔ เมตรเศษ มีซุ้มประตู
ปิดเปิดอยู่ทั้ง ๔ ด้าน แต่ข้างในทึบสร้างด้วยศิลาแลงและศิลาทรายแดง ข้างนอกที่
เห็นอยู่เดี๋ยวนี้เป็นเจดีย์สร้างใหม่หุ้มห่อเจดีย์องค์เดิมไว้อีกชั้นหนึ่ง แต่จะสร้างหุ้มไว้
สมัยใดไม่มีจดหมายเหตุบอกไว้ แต่คงสร้างในสมัยที่ฝีมือช่างเสื่อมเต็มที่แล้ว เราจึง
เห็นฝีมือก่ออิฐถือปูนมีค้อยประณีตเท่าไรนัก ประตูด้านตะวันออกที่ต่อกับวิหารนั้น
เมื่อเราเข้าไปทางหลังวิหาร มีซุ้มเป็นคูหาลึกเข้าไป ที่ก้นศิลาแลงข้างทางเดินขวามือ
มีจารึกอักษรขอมโบราณติดอยู่ ลบเลือนมากอ่านไม่ออก มองไปข้างในมีทึบไม่เห็น
อะไร

พระธาตุเชิงชุมนี้ ตั้งอยู่บนเนินท่ามกลางวัดพระธาตุเชิงชุม ในเขตเทศบาล
เมืองสกลนคร ปลายถนนเจริญเมืองด้านตะวันออก เขตวัดด้านตะวันออกและเหนือก็
ติดกับฝั่งหนองหาร เป็นปูชนียสถานและโบราณวัตถุที่สำคัญแห่งเมืองสกลนครสืบมา
แต่โบราณ

๒. ชื่อและความสำคัญ

ชื่อของพระเจดีย์องค์นี้ แยกออกได้ ๓ พยางค์ คือ “ ธาตุ - เริง - ชุม ” คำว่าธาตุ เป็นภาษาไทยลานช้าง และลานนา กับ ปักข์ ได้ด้วย หมายถึงพระเจดีย์บรรจุพระบรมธาตุ เช่น พระธาตุพนม จังหวัดนครพนม พระธาตุหริภุญชัย จังหวัดลำพูน พระธาตุคอกยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่ และพระบรมธาตุที่จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นต้น

คำว่า เริง เป็นคำสุภาพทั่วไปที่ใช้เรียก ดิน เช่น ดินภูเขาว่าเชิงเขา ดินที่บ่าว่าเชิงหีบ ดินบาตรว่าเชิงบาตร เป็นต้น คำว่า ชุม ย่อมาจากคำว่า ประชุม หรือ ชุมนุม หมายถึงคนหลายคนหรือของหลายสิ่งมารวมกันเข้า ซึ่งตรงกับคำพื้นเมืองอีกคำหนึ่งว่า “ จุ่มกัน ” หรือ “ สุ่มกันเข้า ” นั่นเอง

เมื่อรวมทั้ง ๓ พยางค์เข้าเป็นคำเดียวกัน ธาตุเชิงชุม ก็หมายความว่า พระเจดีย์ที่ก่อสุมรอยเท้าที่รวมกันไว้ เป็นปัญหาว่าเป็นรอยเท้าของใคร ? รวมอย่างไรหรือ ประชุมกันอย่างไร ?

ตามตำนานบอกว่า ณ สถานที่ประดิษฐานพระธาตุเชิงชุมไว้นี้ เป็นประเพณีของพระพุทธเจ้าทุกๆ พระองค์ในภัทร์กัปนี้ จะต้องประทับรอยไว้ทุกๆ พระองค์ตั้งแต่พระพุทธเจ้ากุกสันธะ โจนาคมนะ กัสสปะ และโคตมะ รวมกันเป็น ๔ พระองค์นี้ว่า พระศรีอริยเมตไตรยพระพุทธเจ้า ที่จะมาตรัสเป็นพระสัมมาสัมพุทธเจ้าในอนาคตก็จะต้องมาประทับรอยพระบาทไว้ ณ ที่นี้เหมือนกัน

๓. ประวัติบ้านเมือง

ก่อนจะทราบประวัติพระเจดีย์โดยเฉพาะ จะต้องทราบภูมิประวัติศาสตร์ของท้องถิ่นโดยสังเขปก่อน อันภูมิภาคส่วนที่สถิตอยู่แห่งพระธาตุเชิงชุม มีกล่าวไว้ในอุรังคนิทานคัมภีร์อุรังคธาตุ คือ ตำนานพระธาตุพนมพิสดาร ดังนี้

ในต้นพุทธกาลอันสืบเนื่องลำดับมาแต่ศาสนาของพระพุทธเจ้ากัศสปะโน้น ในแคว้นกัมพูชาประเทศเขมรเดี๋ยวนี้ มีนครหลวงของขอมเรียกว่า กรุงอินทปัตถ์ มีอำนาจแผ่คลุมทั่วไปในลุ่มแม่น้ำโขงตอนกลางและตอนใต้ตลอดลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาและปิง วัง ยม น่าน ในภาคกลางและภาคพายัพด้วย

ในสมัยหนึ่ง พระเจ้าอินทปัตถนครได้แต่งตั้งให้ขุนขอมราชันต์ตายกพลมาตั้งเมืองขึ้นที่ฝั่งหนองหารหลวงตรงท่านางอาบ ให้ชื่อว่าเมืองหนองหารหลวง เพื่อให้ควบคุมบ้านเล็กเมืองน้อยที่ราบสูงลุ่มแม่น้ำโขงตอนกลาง หนองหารหลวงเป็นเมืองขึ้นกับกรุงอินทปัตถ์ ตามประวัติศาสตร์นัยว่า บ้านเมืองบริเวณภาคอีสานและภาคกลางเดี๋ยวนี้เป็นที่อยู่ของชนชาติละว้า (ข่า) แต่ตกอยู่ใต้อำนาจของขอมมานาน เพราะขอมเจริญกว่า เมืองหนองหารหลวงเป็นเมืองเอกศูนย์กลางอำนาจปกครองของขอม เป็นเสมือนเมืองลูกหลวงที่ช่วงอำนาจจากเมืองหลวงฉะนั้น หนองหารหลวงมีอาณาเขตดังนี้

ทิศใต้ปรากฏชัดว่ามีลำน้ำมูลเป็นพรมแดนติดต่อกับกรุงอินทปัตถ์ ลึกเข้าไปตามลำน้ำมูลถึงเทือกเขาตงพญาไฟต้นแม่น้ำ ในตำนานพระธาตุพนมบอกไว้ชัดว่า ทิศใต้เมืองหนองหารหลวงมีแคว้นสาเกตนครตั้งอยู่ ได้แก่ร้อยเอ็ดเดี๋ยวนี้ ภายหลังเมืองหนองหารร้างเสื่อมอำนาจ สาเกตและศรีโคตบูรณรุ่งเรืองมาก ส่วนทางอื่นไม่

ปรากฏชัด ถ้าสันนิษฐานก็เห็นจะเป็นดังนี้ ทิศตะวันออกจดแคว้นศรีโคตบูรณ ทิศตะวันตกจดเทือกเขาเพชรบูรณ์ต่อแดนกับแคว้นทวาราวดี ทิศเหนือเห็นจะจดเทือกเขาหลวงพระบางต่อแดนกับแคว้นหริภุญชัย ต่อมาภายหลังละว้ามีอำนาจขึ้น อำนาจขอมเสื่อมไป แล้วภายหลังไทยลานช้างร่นไหลลงมาครอบครองอยู่เท่ากาลบัดนี้ เห็นจริงอย่างไร ขอนักตำนานจงสันนิษฐานค้นคว้าสืบไป

ขุนขอมมีโอรสองค์หนึ่งชื่อ เจ้าสุรอุทกกุมาร พอพระชนม์ได้ ๑๕ พรรษา ขุนขอมผู้เป็นบิดาก็สิ้นพระชนม์ไป เสนาอำมาตย์จึงยกเจ้าสุรอุทกกุมารขึ้นเป็นพญาเสวยเหมือนแทนต่อไป ในตำนานกล่าวว่าเจ้าสุรอุทกมีฤทธิ์เดชมาก เวลาประสูติมีเหตุอันอัศจรรย์ ๒ อย่าง คือ น้ำพุผุดขึ้นบนพื้นดินแห่งหนึ่ง ถือพระขรรค์ออกมาแต่พระครรภ์มารดาหนึ่ง พอได้เสวยเมืองพระองค์ก็ได้เสด็จตรวจเขตแดนของพระองค์ทางภาคใต้ไปถึงปากแม่น้ำมูล อำมาตย์ทูลว่าเขตแดนในแม่น้ำมูลพระเจ้าอินทปัตถ์ผู้เป็นปู่และขุนขอมพระราชบิดาของพระองค์ได้มอบให้ธนะมุลนาคเป็นผู้ปกป้องรักษา พระองค์ทรงขัดเคืองว่า พระเจ้าปู่และพระราชบิดามีสมควรจะมอบให้สัตว์เดรัจฉานรักษาเขตแดน จึงถอดพระขรรค์กวัดแกว่งไต่บนหลังน้ำชูเขี้ยวพญานาค ได้แสดงฤทธิ์ต่อสู้กันจนสิ้นกำลังทั้งสองฝ่าย แล้วก็เลิกกันไป พระเจ้าสุรอุทกก็เสด็จกลับหนองหารหลวง

ฝ่ายพญานาคผู้กออาฆาต จึงติดตามมาหนองหารหลวง จำแลงกายเป็นฟานเผือก เดินผ่านเมืองทางเหนือทุ่งโพธิ์สามต้น พระเจ้าสุรอุทกสังเกตเห็นพวกรานทั้งหลายให้ติดตามไป เมื่อนายพรานตามทันก็ล้อมยิงฟาน (อีแก้ง) ตายด้วยลูกศรอาบยาพิษ พญานาคก็แสดงฤทธิ์ให้ฟานเผือกโตเท่าช้างสาร ฟานและประชาชนก็

ปาดเนื้อเถื่อนหนังแจกจ่ายกันกินทั่วถึง และนำเนื้อฟานนั้นถวายแด่พระเจ้าสุรอุทก พระองค์ก็เสวยโดยความอิมหน้าสำราญ

๔. เมืองถล่ม

อยู่มาวันหนึ่ง ครั้นเพลากลางคืน เมื่อชาวเมืองนอนกันเฝ้ายาบงัดแล้ว พญานาค ก็ดำลงภายใต้พื้นดิน ชุดดินขุดวัดเมืองหนองหารหลวงให้ถล่มหลายกลายเป็นอันเดียวกันกับหนองหารหลวง ผู้คนพลเมืองล้มตายเป็นอันมาก ที่เหลือก็อพยพหลบหนี อยู่ตามฝั่งและเกาะ

ส่วนพญาสุรอุทกนั้น ถูกนาคผูกพันด้วยนาคบาดึงลากไปสู่แม่น้ำโขงทางทิศ ตะวันออก จนสิ้นพระชนม์ หาทางที่นาคดึงลากพญาสุรอุทกนั้น บอกว่าเป็นน้ำกำ เดียวนี้

พญาสุรอุทกมีโอรส ๒ องค์ คือ เจ้าภิงคาระ ๑ เจ้าคำแดง ๑ กุมารทั้ง ๒ พระองค์ได้พาไพร่พลที่เหลือจากจมน้ำตายไปอาศัยอยู่ที่ดอนโพนเมือง ริมฝั่งหนอง หารตะวันตกเฉียงใต้ แล้วหาชัยภูมิที่จะสร้างเมืองใหม่ พอถึงภูน้ำลอดริมฝั่งหนองหาร (วัดพระธาตุเชิงชุมเดี๋ยวนี้) เห็นว่าเป็นที่อุดมมีชัยภูมิดีควรตั้งบ้านเมืองได้ จึงตั้งที่ สักการะบูชาพระภูมิเจ้าที่ ตั้งสัตยาธิษฐานว่า ข้าพเจ้าจะสร้างบ้านแปลงเมือง ณ ที่นี้ ขอเทวดาอารักษ์ผู้พิทักษ์ภูมิสถานที่นี้จงอภิบาลคุ้มครองไฟฟ้าประชาชนให้เป็นสุข สืบไปเทอญ ขณะนั้น พญานาคมีเกล็ดเป็นทองคำก็สำแดงตัวให้ปรากฏ ถือน้ำเจ้า ทองคำอันเต็มไปด้วยน้ำหอมอันเป็นทิพย์ บอกว่า ข้าพเจ้าเป็นสุวรรณนาคเฝ้าพิทักษ์ รอยพระพุทธรูปอยู่ที่ภูน้ำลอดนี้ แล้วก็นำน้ำหอมรดสรงอภิเชกเจ้าภิงคาระให้เป็น

พญาเสวยเมือง มีชื่อว่าพญาสุวรรณภิงคาระ ท้าวเธอกีพาไพร่พลสร้างเมืองขึ้น ณ ที่นั้น เรียกว่า เมืองหนองหารหลวงสืบมา

ส่วนเจ้าคำแดงผู้นุชานั้น เสนาอำมาตย์ทางเมืองหนองหารน้อย (แขวงอำเภอกุมภวาปีและหนองหาร) ได้มาเชิญไปเสวยเมืองเป็นพญาแทนกษัตริย์ที่ว่าง เรียกว่าพญาคำแดงเมืองหนองหารน้อย สืบมาจนบัดนี้

๕. พระเจ้าเลียบโลก

ในตำนานเดิมกล่าวว่า ครั้นเมื่อท้าวปัจฉาโพธิกาล พระพุทธเจ้าพร้อมด้วยพระอานนท์เป็นปัจฉาสมณะ ได้เสด็จออกจากพระเชตวันมาทางเบ็องบูรพา เสด็จประทับที่ดอยนันทกังสี (อยู่หลวงพระบาง) โปรดสัตว์มาตามลำแม่น้ำโขงประทับรอยพระบาทมาโดยลำดับ มีพระบาทบัวบก พระบาทโพนเพน (อำเภอมือและฝิ่งซ้ายอำเภโพนพิสัย) พระบาทเวินปลา (เหนือบ้านสำราญ อำเภเมืองนครพนม) แล้วมาพักแรมที่ภูกำพร้าว (ธาตุพนม) ๑ ราตรี เสด็จไปบิณฑบาตที่เมืองศรีโคตบูรณฝิ่งซ้ายแม่น้ำโขง ใต้ปากเซบั้งไฟ เสด็จไปประทับนั่งที่ใต้ร่มไม้รังต้นหนึ่ง (ธาตุอิงยัง แขวงสุวรรณเขต) แล้วเสด็จมาที่ภูกำพร้าว จากนั้นก็เสด็จมายังหนองหารหลวงโปรดพระเจ้าสุวรรณภิงคาระให้เลื่อมใสในพระพุทธศาสนา ประทับที่ภูน้ำลอด ประทับเหยียบรอยพระบาททับซ้อนลงที่แผ่นศิลาที่มีรอยพระบาทของอดีตพระพุทธเจ้าอยู่แล้ว ๓ พระองค์ คือ กกุสันธะ โภนาคมณะ กัสสปะ

๖. พระพุทธองค์ทรงแสดงปาฏิหาริย์

พระพุทธองค์ประสงค์จะให้พญาสุวรรณภิงคาระเลื่อมใสยึดมั่นในพระพุทธศาสนา มีพระรัตนตรัยเป็นที่พึ่ง จึงทรงแสดงอิทธิปาฏิหาริย์บันดาลให้ดวงมณีรัตนเจดีย์ออกจากพระโอษฐ์ ๓ ดวงซ้อนๆ กัน และมีพระรัศมีพวยพุ่งรุ่งโรจน์ตามเสด็จออกมาแล้วหายสูญไป แล้วก็มีรัตน ๑ ดวงเสด็จออกจากพระโอษฐ์อีก มีรัศมีโชติช่วงชัชวาลทั่วท้องอากาศ

คนทั้งหลายมีพญาสุวรรณภิงคาระ เป็นต้น เห็นอัศจรรย์เช่นนั้นก็ขนพองสยองเกล้าพากันส่งเสียงสาธุการเอิกเกริกไปมาด้วยความปีติโสมนัส พญาสุวรรณภิงคาระจึงทูลถามเหตุอัศจรรย์เหล่านั้นต่อพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

๗. ทรงพยากรณ์ปัญหา

พระพุทธเจ้าจึงทรงพยากรณ์ปัญหาว่า ดูก่อนมหาราช ที่นี้เป็นสถานที่อันอุดมประเสริฐแห่งหนึ่งที่พระพุทธเจ้าทั้ง ๕ พระองค์จะได้มาประชุมรอยพระบาทไว้เพื่อเป็นที่ไหว้สักการะบูชาแก่คนและเทวดาทั้งหลาย ทั้งคฤหัสถ์และนักบวช รัตนมณี ๓ ดวงที่ออกจากพระโอษฐ์ของตถาคตครั้งแรกนั้น ดวงที่ ๑ ได้แก่ พระพุทธเจ้ากุกุสันธะ ดวงที่ ๒ ได้แก่ พระพุทธเจ้าโกนาคมนะ ดวงที่ ๓ ได้แก่ พระพุทธเจ้ากัสสปะที่นิพพานไปแล้ว ดวงที่ ๔ ซึ่งเสด็จออกมาที่หลังนั้น ก็คือเราผู้ชื่อว่าสมณโคดมนี้ และเมื่อหมดศาสนาตถาคตแล้ว ยังมีพระศรีอริยเมตไตรยเจ้าองค์ถ้วน ๕ ในภัทรกัปนี้จะมาประชุมรอยไว้ ณ ที่นี้

พญาสุวรรณภิงคาระได้ทรงสดับดังนั้น ก็ทรงมีปีติโสมนัสเป็นกำลัง ด้วยอำนาจแห่งความเลื่อมใส จึงชักพระขรรค์ออกจะตัดเศียรบูชาพระธรรมเทศนาปัญหา

พยากรณ์ พระนางนารายณ์เจงเวงเห็นอาการสัญญาวิปริตเช่นนั้น จึงรีบยึดพระหัตถ์ พระสามีไว้แล้วทูลว่า เมื่อพระองค์ยังทรงมีพระชนม์อยู่ ก็จะได้มีโอกาสทะนุบำรุง รักษา รอยพระพุทธรูปที่สืบพระพุทธรูทศาสนาต่อไปภายหน้าเมื่อพระองค์สิ้นพระชนม์ แล้ว จะมีประโยชน์อันใด ท้าวเธอกลับได้สติสะดุ้งพระทัย ด้วยความเลื่อมใสอันไม่จืดจางในพระพุทธรูป จึงถอดมงกุฎทองคำมีน้ำหนักแสนตำลึง สวมลงบุงารอยพระพุทธรูป แผ่นศิลาที่บรรจุพระพุทธรูปนั้นก็จมลงไปภายใต้ภูน้ำลอดขณะนั้นแล

๘. พญาสุวรรณภิงคาระถวายภัตตาหาร

พอเหตุการณ์เป็นปกติแล้ว พญาสุวรรณภิงคาระก็อาราธนาพระพุทธเจ้าพร้อมด้วยสาวกผู้ติดตาม ไปเสวยภัตตาหารที่ปราสาทของพระองค์ เมื่อเสร็จภัตตาหาร พระพุทธองค์ทรงอนุโมทนา แล้วเสด็จไปประทับที่พระแท่นศิลาอาสน์ ณ ดอยคูหา ตรัสสั่งพระมหากัสสปะให้นำอัฐิธาตุของพระองค์มาบรรจุที่ภูกำพร้าว (ธาตุพนม) แล้วก็เสด็จโปรดสัตว์ตามคามนิคมโดยลำดับ แล้วกลับไปนิพพานที่กรุงกุสินาราใน มัชฌิมประเทศ

๙. พญาสุวรรณภิงคาระสร้างพระเจดีย์

ส่วนพระเจ้าสุวรรณภิงคาระและพระนางนารายณ์เจงเวงอัศจรรย์ พร้อมด้วย เสนาอำมาตย์ราชบริวารเมืองหนองหารหลวง เมื่อพระพุทธเจ้าเสด็จกลับคืนไปแล้ว ก็พากันสร้างอุโมงค์ก่อด้วยหินเป็นรูปพระเจดีย์ สวมรอยพระพุทธรูปไว้ตรงที่แผ่นศิลา จมลงไปนั้น เพื่อเป็นที่กราบไว้สักการบูชาแก่คนและเทวดาทั้งหลายสืบไปภายหน้า

๑๐. สร้างธาตุนารายณ์เจงเวง

พอเมื่อเดือน ๖ เพ็ญ ปีมะเส็ง วันอังคาร พระพุทธเจ้าเสด็จเข้าสู่ปรีนิพพาน พญาสุวรรณภิงคาระได้ทราบข่าวว่าพระมหากัสสปเถระเจ้า พร้อมด้วยพระอรหันต์ ๕๐๐ จะนำพระพุทธอรังคะตูปัฏฐาไปบรรจุไว้ที่ภูกำพำ (ธาตุพนม) จึงชักชวนชาวหนองหารหลวงทั้งมวลให้สร้างเจดีย์รอกอยไว้ เมื่อเตรียมเครื่องอุปกรณ์การสร้างเสร็จแล้ว ก็นัดแนะกันลงมือก่อสร้าง ผู้ชายพอใจสร้างที่ดอยคูหา สวมพระแท่นบัลลังก์ที่พระพุทธเจ้าเคยเสด็จมาประทับเมื่อยังทรงพระชนม์อยู่ (ธาตุภูเพ็กเดี๋ยวนี) ส่วนผู้หญิงมีพระนางนารายณ์เจงเวงราชเทวี เป็นประธานพอใจสร้างอุโมงค์ที่ราชอุทยานเจงเวง อันเป็นส่วนดอกไม้และผลไม้อยู่ใกล้เมืองไปมาสะดวก (ห่างสกนนคร ๖ ก.ม.) นัดแนะกันว่าให้สร้างให้เสร็จภายในคืนเดียวให้ถือเวลาดาวเพ็กออกมาพ้นขอบฟ้าเป็นแพ้นะ (ดาวประจำรุ่งหรือดาวประกายพุกฤษ)

เมื่อได้เวลาแล้วต่างฝ่ายก็ลงมือก่อสร้างอุโมงค์ด้วยความเร่งรีบ ทั้งกลางวัน กลางคืน ถึงเวลากลางคืนฝ่ายหญิงเอาโคมไฟขึ้นแขวนบนยอดไม้สูง เพื่อเป็นเครื่องหมายและล่อหลอกฝ่ายชายด้วยอิตถิมายา ฝ่ายชายเสียความตั้งใจ เพราะดูถูกผู้หญิงว่าจะเอาชนะเมื่อไหร่ก็ได้ จึงทำโดยขาดความพร้อมเพรียงกัน ลูกมือคนงานฝ่ายชายหนีไปช่วยผู้หญิงเสียโดยมาก เพราะหลงใหลในรูปเสียงกลอุบายของฝ่ายหญิง พวกที่ก่ออุโมงค์อยู่ที่ดอยคูหา เมื่อเห็นโคมไฟก็สำคัญนึกคิดว่าเป็นเพ็กขึ้นมาก็เสียกำลังใจ ก่อขึ้นไปได้เพียงซื่อเหนือประตูก็ยอมแพ้ เลิกละไม่ทำอีกต่อไป พวกนั้นลงมายอมแพ้แก่พระนางนารายณ์เจงเวง

ฝ่ายผู้หญิงตั้งใจทำชะม๊กเขม้นเพื่อจะเอาชนะแก้อ้อที่ผู้ชายดูแคลนว่าไม่กลัวผู้หญิง ทำทั้งกลางวันและกลางคืนก็สำเร็จเรียบร้อย เป็นฝ่ายชนะด้วยความสามัคคีและอุบายของตน พระเจดีย์นั้นจึงเรียก “ พระธาตุนารายณ์เจงเวง ” สืบมา แต่เดี๋ยวนี

ประชาชนเรียกสั้นๆ ว่า ธาตุนาเวง อยู่ที่หมู่บ้านนาเวง หลังโรงเรียนพลตำรวจห่างจากตัวเมืองสกลนคร ๖ กิโลเมตร อยู่ใกล้ชุมทางรถยนต์สายสกล - นครพนม - อุดร

๑๑. พระมหากัสสปะเชิญพระบรมอัฐิธาตุมาเวะ

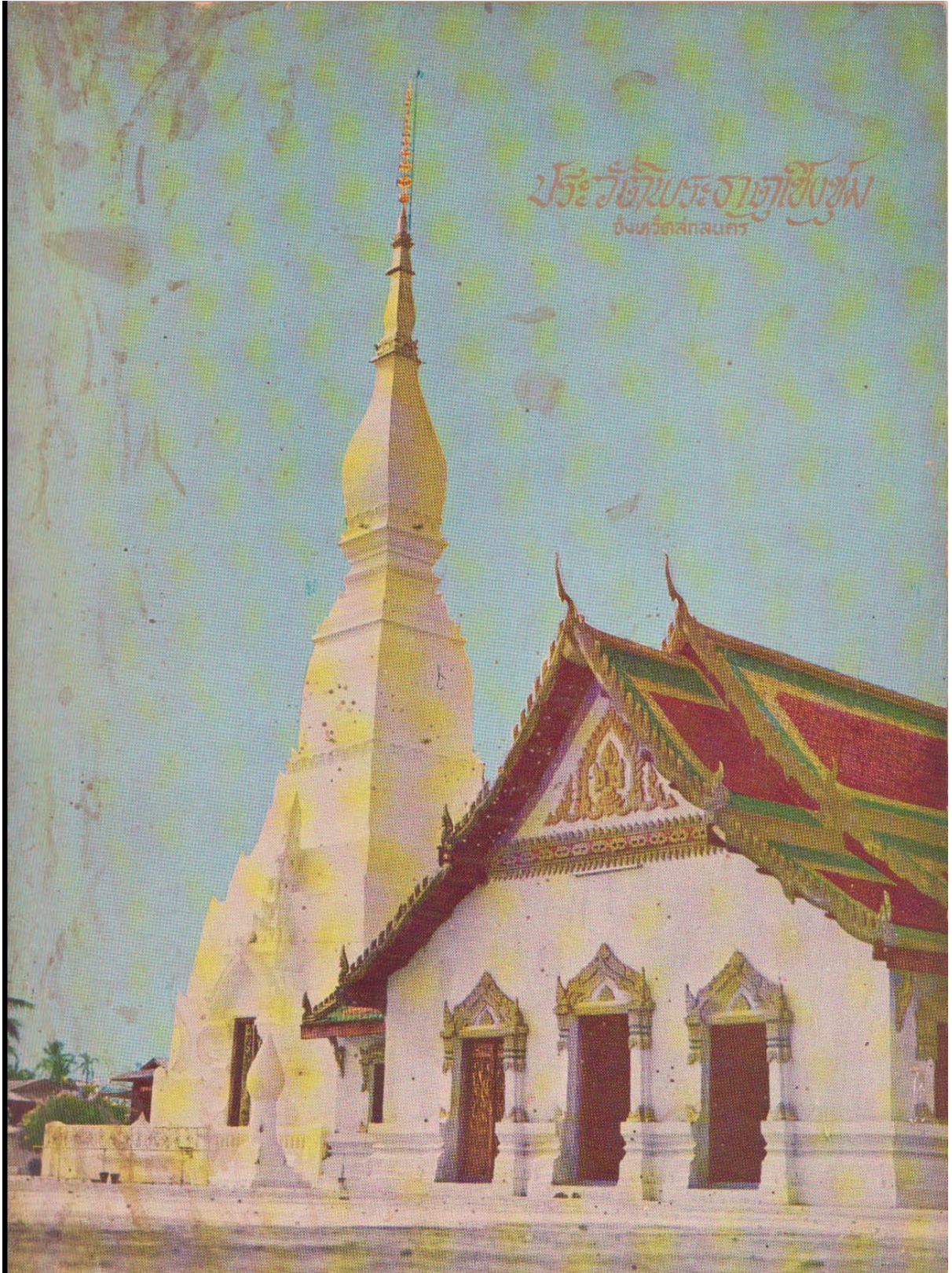
ครั้นต่อมาพระมหากัสสปะพร้อมด้วยพระอรหันต์ ๕๐๐ ได้เชิญพระบรมอัฐิธาตุผ่านมาเพื่อจะไปบรรจุที่ภูเก้าพ้อมริมฝั่งแม่น้ำโขง แขวงเมืองศรีโคตบูรณ ได้มายังยังอยู่ดอยคุดาแล้วลงมาบิณฑบาตเมืองหนองหารหลวง พระเจ้าสุวรรณภิงคาระพร้อมด้วยพระราชเทวีนารายณ์เจงเวงได้อุปัฏฐากตั้งอรับด้วยศรัทธา แล้วทรงขอแบ่งพระอัฐิธาตุเพื่อบรรจุไว้ ณ พระเจดีย์ทั้งสองนั้น พระมหากัสสปะถวายพระพรว่า ที่นี้มีใช้ภูเก้าพ้อมจะขัดพระพุทธรูปองค์ไม่เป็นศิริมงคลแก่มหाराชเจ้า แล้วทรงเทศนาโปรดพญาและพระเทวีโดยประการต่างๆ เพื่อเป็นการบำรุงศรัทธาของชาวหนองหาร พระเถระเจ้าจึงสั่งให้พระอรหันต์องค์ใดองค์หนึ่งกลับไปเอาพระอังคารหรือถ่านจากที่ถวายพระเพลิง ณ กรุงกุสินารา ได้มาแล้วก็บรรจุไว้ ณ ธาตุภูเพ็ก และธาตุนารายณ์เจงเวง เพื่อให้เป็นที่กราบไหว้บูชาแก่ชาวเมืองทั้งหลายตามความเลื่อมใส

ดูราส์ปฐิสทั้งหลาย ผู้ปรารถนาหาความสุข ๓ ประการมีพระนิพพานเป็นที่แล้ว อันว่าพระเจดีย์ธาตุทั้ง ๓ คือ ธาตุเชิงชุม , ธาตุนาเวง , ธาตุภูเพ็ก , หากเป็นบริเวณเจดีย์ เป็นปูชนียะ อันควรกราบไหว้บูชา เป็นเหตุให้นำมาซึ่งความสุขทั้งชาตินี้และชาติหน้า เพราะเป็นวัตถุเครื่องระลึกถึงพระพุทธรูปคุณ พระธรรมคุณ และพระสังฆคุณเจ้าอันประเสริฐ ให้บังเกิดจิตเป็นมหากุศลมีประการต่างๆ เพราะเหตุความเคารพคารวะนี้เป็นธรรมพอก้างอันแข็งกระด้างด้วยทิฐิมานะให้อ่อนนุ่มสดีใส มีจิตใจอันสะอาดเป็นปราชญ์มีปัญญา อนึ่ง จงพากันรักษาดำรงไว้อย่าให้ขาดปฏิบัติ

พระธาตุเจ้า อย่าให้หม่นหมอง รักษาคลองของสัจปุริสเจ้าทั้งหลายแต่ปางก่อน ก็หา
จักสัมฤทธิ์ผลเป็นอันดีทุกประการและ ฯ

กล่าวมาในนิทานตำนานพระธาตุเชิงชุมก็แล้วเท่านี้ก่อนแล ฯ

ขอได้รับความขอบคุณและปรารถนาดีจาก www.kkppn.com

พระวิสุทธิวงศาจารย์ญาณมุนี
วัดสุทัศนเทพวรารามราชวรมหาวิหาร